

PENGETAHUAN RASM AL-QURAN DALAM KALANGAN PELAJAR SEMESTER ENAM DIPLOMA TAHFIZ AL-QURAN DAN AL-QIRAAT, IQSA

Aslam Farah Binti Selamat
aslamfarah@kuis.edu.my
Kolej Universiti Islam Antarabangsa Selangor

Dr. Mohd Faizulamri Bin Mohd Saad
Dr. Hamdi Bin Ishak
Universiti Kebangsaan Malaysia

ABSTRAK

Penyelidikan ini merupakan kajian tahap kefahaman rasm al-quran dalam kalangan pelajar semester 6, Diploma Tahfiz Al-Quran Dan Al-Qiraat, Institut al-Quran Saidina Ali (IQSA), Bukit Katil, Melaka. Suatu kajian menunjukkan hanya 32% daripada 165 orang dapat membaca al-Quran Majid dengan betul. Satu perkara yang perlu ditonjolkan di sini ialah kesalah-kesalahan teks al-Quran dari sudut penulisan dan penandaan dalam Mushaf Quran Majid ini juga telah berlaku di tempat-tempat yang lain. Oleh itu, tujuan penyelidikan ini adalah untuk mengenal pasti tahap penguasaan metode Rasm Uthmani dalam kalangan pelajar dalam memastikan individu dalam bidang al-Quran adalah mahir dalam ilmu ini. Kajian ini menggunakan metodologi kuantitatif, di mana soal selidik telah diedar kepada sampel-sampel di pusat yang telah dikenal pasti. Ia juga berbentuk deskriptif bagi menjelaskan sesuatu kenyataan dengan menganalisis data daripada soal selidik yang diperolehi. Hasil kajian mendapati tahap kefahaman Rasm Uthmani di kalangan pelajar berada ditahap yang tinggi dan perlu kepada penambahbaikan. Min kepada Kefahaman pelajar terhadap ilmu ini ialah 3.70. Disamping itu, min permasalahan dalam memahami ilmu ini juga berada ditahap yang rendah iaitu 1.70. Di harap penyelidikan ini dapat membantu meningkatkan penguasaan ilmu al-Quran di kalangan pelajar agar menjadi lebih mantap, di samping dapat memberi pendedahan dan membimbing masyarakat dalam menguasai ilmu-ilmu al-Quran dengan lebih baik. Seterusnya, dapat

membantu Kerajaan Negeri dan agensi-agensi berkepentingan dalam memastikan matlamat Pendidikan Islam dalam negara ini tercapai.

Kata kunci: *Pelajar, Rasm Uthmani, pengetahuan, Al-Quran, IQSA*

PENDAHULUAN

Al-Quran al-Karim yang ditulis dengan *Rasm Uthmani* di zaman mutakhir ini telah tersebar dengan meluasnya ke seluruh dunia Islam. Ulama' telah mengambil perhatian, dengan melakukan kajian dan penjagaan yang teliti terhadap penulisan al-Quran yang ditulis oleh para sahabat r.a di hadapan Rasulullah s.a.w.. Cukuplah apabila ditanya kepada Imam Malik r.a tentang apakah boleh menulis al-Quran mengikut ejaan semasa? Beliau menjawab mestilah menulis mengikut kaedah yang ditulis oleh penulis wahyu. (Ali Muhammad Dabba') Kaedah tersebut telah dibukukan oleh ulama' dalam beberapa bentuk bahawa Rasm Uthmani mempunyai enam usul seperti berikut: *al-Hazf, al-Ziyadah, al-Badl, al-Hamz, al-Fasl wa al-Wasl, Ma fi qiraatain kutiba ala ihdahuma*. (Ahmad bin Muhammad al-Banna, 1987)

Penguasaan ilmu Rasm ini bagi seorang yang menghafaz al-Quran memang tidak dapat dinafikan penting kerana boleh dikatakan setiap ahli masyarakat pada zaman moden ini merujuk ilmu ini pada orang yang ahli pada bidangnya. Tidak ketinggalan juga, mereka yang menghafaz al-Quran pada biasanya akan menjadi guru al-Quran dalam melaksanakan tugas yang sama seperti mana guru lain dalam mendidik para pelajar, tanggungjawab kepada rakan sejawat, masyarakat dan negara. Maka menyampaikan ilmu secara sukarela dan ikhlas semata-mata kerana Allah merupakan jihad yang paling tinggi pada pandangan Islam seperti mana yang dituntut dalam syariat Islam.

Oleh itu menjadi tanggungjawab untuk memberi pendedahan kepada golongan penghafaz al-Quran yang secara langsung sebagai pemberi maklumat dan kefahaman terhadap pelbagai lapisan masyarakat sama adadi peringkat sekolah, di kalangan remaja mahupun warga emas dengan memberi pendedahan tentang sejarah penulisan, pengumpulan dan pembukuan mashaf al-Quran seterusnya membincangkan perkara yang berkaitan dengan penulisan Rasm Uthmani serta mendedahkan perkara berkenaan sab'ah ahruf dan kepelbagaian wajah qiraat terkandung di dalam Mashaf Rasm Uthmani.

LATAR BELAKANG KAJIAN

Program Diploma Tahfiz Al-Quran Dan Al-Qiraat, Institut al-Quran Saidina Ali, Melaka telah beroperasi secara sementara di Masjid Saiyyidina Ali, Bukit Katil, Melaka sejak tahun 2010. Sehingga kini IQSA telah menerima sejumlah 343 orang pelajar dan 54 daripadanya telah menyambung pengajian ke mesir dan beberapa universiti tempatan dan luar negara.

Ilmu yang berkaitan dengan Rasm dan Dabt akan dipelajari ketika para pelajar berada di semester ke lima pengajian. Mereka akan pelajari dalam dua matapelajaran yang berasingan. Oleh itu, responden yang dipilih adalah dari kalangan pelajar yang berada di semester 6 pengajian kerana mereka kesemuanya telah mempelajari ilmu yang ingin dikaji.

Seorang yang menghafaz al-Quran seharusnya sentiasa meningkatkan pengetahuan dan kemahiran dalam bidang yang diceburi agar sentiasa kemaskini, menarik, bertenaga dan inspirasional. Ada kalanya masyarakat bertanya perkara melebihi sukatan pelajaran atau kurikulum yang tertera dalam buku teks. Sekiranya seorang huffaz itu berkebolehan menjawab dengan tepat bersama fakta dan bukti kukuh, pasti akan menimbulkan minat, keyakinan dan kecenderungan masyarakat untuk mengikuti lanjutan epistemologi disiplin tersebut. Lebih menarik dan efektif sekiranya sorang huffaz itu dapat menghidupkan ilmu berkenaan dan mengaitkan dalam kehidupan masyarakat. Masyarakat akan melihat dan menilai ilmu yang dipelajari adalah berguna untuk dirinya pada masa ini dan akan datang.

Demikian sebaliknya, jika seseorang huffaz itu gagal untuk menjawab pertanyaan masyarakat atau sentiasa menanggukhan jawapan, menyebabkan masyarakat kurang berkeyakinan kepada huffaz tersebut dan pembunuhan minat mereka untuk belajar.

Melihat kepada senario tersebut, adalah amat wajar sekali kerajaan negeri mengambil inisiatif bagi menambah baik penguasaan dan kemahiran di kalangan para huffaz al-Quran. Usaha ini sangat tepat masanya dengan melihat demi memperkukuh dan memartabatkan agama Islam di bumi Malaysia ini pada masa akan datang.

OBJEKTIF KAJIAN

1. Mengenal pasti tahap kefahaman rasm al-quran dalam kalangan pelajar semester 6, Diploma Tahfiz Al-Quran Dan Al-Qiraat, Institut al-Quran Saidina Ali, Melaka

2. Mengkaji masalah kefahaman rasm al-quran dalam kalangan pelajar semester 6, Diploma Tahfiz Al-Quran Dan Al-Qiraat, Institut al-Quran Saidina Ali, Melaka

PERSOALAN KAJIAN

1. Apakah tahap kefahaman rasm al-quran dalam kalangan pelajar semester 6, Diploma Tahfiz Al-Quran Dan Al-Qiraat, Institut al-Quran Saidina Ali, Melaka?
2. Apakah masalah kefahaman rasm al-quran dalam kalangan pelajar semester 6, Diploma Tahfiz Al-Quran Dan Al-Qiraat, Institut al-Quran Saidina Ali, Melaka

KEPENTINGAN KAJIAN

Para huffaz yang menguasai ilmu ini akan dapat membaca al-Quran dengan baik dan mengurangkan kesalahan dalam pembacaan al-Quran disamping dapat memelihara al-Quran dari sebarang penyelewengan. Selain itu, kajian ini juga dapat membantu meningkatkan pengetahuan masyarakat dengan adanya penekanan dan pengukuhan pada para huffaz kerana mereka akan mampu mengaplikasikan dan menyampaikannya kepada masyarakat.

REKA BENTUK KAJIAN

Reka Bentuk Kajian ini juga berbentuk deskriptif kerana ianya menjelaskan sesuatu kenyataan itu dengan menganalisis sesuatu data itu daripada soal selidik yang dijalankan. Segala pandangan dan data yang diperolehi daripada mereka akan diklasifikasikan mengikut aspek yang telah ditentukan dan kemudian akan dianalisis secara kuantitatif untuk memperolehi maklumat yang sebenarnya.

INSTRUMEN KAJIAN

Kajian ini adalah bersifat kuantitatif yang akan menggunakan borang soal selidik sebagai instrument utama bagi kerja-kerja pemerolehan data melalui sampel yang telah dipilih secara rawak bagi mewakili populasi. Soal selidik yang diedarkan ini telah mendapat pengesahan 4 orang pakar yang berkaitan dengan bidang kajian.

Bagi kajian dijalankan, instrumen kajian berbentuk soal selidik telah digunakan dan soal selidik ini mempunyai tiga bahagian seperti berikut:

Bahagian A : Demografi responden

Bahagian B : Kefahaman Kaedah Rasm Al-Quran

Bahagian C : Masalah kefahaman al-Quran kaedah Rasm Uthmani.

KAEDAH PERSEMPELAN

Sampel bagi kajian ini adalah merangkumi semua pelajar semester 6, Diploma Tahfiz Al-Quran Dan Al-Qiraat, Institut al-Quran Saidina Ali, Melaka.

KAEDAH PENGUMPULAN DATA

Bahagian ini akan memperihalkan data-data yang diperolehi melalui soal selidik dan dianalisis dengan menggunakan “Statistical Program for Sosial Sciences (SPSS).” Data kemudiannya dianalisis secara deskriptif melalui peratusan dan min. Tujuan bahagian ini juga untuk membincangkan hasil analisis data tentang beberapa aspek tertentu seperti:

- i. Kaedah Rasm Uthmani.
- ii. Masalah kefahaman al-Quran kaedah Rasm Uthmani.

Respondan perlu memberi jawapan kepada soal selidik yang disediakan berdasarkan latar belakang pengetahuan mereka, berpandukan skala 1 hingga 5. Skala 1 menunjuk kepada respon sangat tidak setuju dan 5 untuk sangat setuju. Skor jawapan yang diperolehi diinterpretasikan seperti yang dicadangkan oleh Jainabee & Jamil (2009) dan Ab. Halim (2010). Skor min 4.21 – 5.00 menunjukkan responden bersetuju pada tahap yang sangat tinggi, min 3.41 – 4.20 menunjukkan persetujuan pada tahap tinggi, min 2.61 – 3.40 menunjukkan mereka bersetuju pada tahap sederhana, min 1.81-2.60 menunjukkan persetujuan pada tahap yang rendah, dan min 1.00 – 1.80 adalah menunjukkan tahap yang sangat rendah.

MIN	NILAI DATA	INTERPRETASI
1.00 – 1.80	1	Sangat Rendah
1.81 – 2.60	2	Rendah
2.61 – 3.40	3	Sederhana
3.41 – 4.20	4	Tinggi
4.21 – 5.00	5	Sangat tinggi

Jadual 1 Skala yang digunakan dalam Instrumen penilaian

Sumber: Jainabee & Jamil (2009) dan Ab. Halim (2010)

DAPATAN KAJIAN

Dalam menjalankan kajian ini, soal selidik telah diedarkan kepada 15 orang pelajar yang terdiri daripada 9 orang pelajar lelaki dan 6 orang pelajar perempuan. Mereka merupakan pelajar semester 6, program Diploma Tahfiz al-Quran dan al-Qiraat, IQSA.

Set soal selidik diedarkan secara rawak di mana semua pelajar mempunyai peluang untuk dipilih bagi menjawab set soalan kajian rintis ini.

Bagi menentukan kebolehpercayaan item dalam instrumen, analisis statistik dilaksanakan merujuk kepada nilai kebolehpercayaan serta pengasingan item. Hasil daripada kajian yang dijalankan, didapati nilai pekali Cronbach Alpha adalah kurang (< 0.60). Oleh itu, beberapa item terpaksa dikeluarkan bagi menepati tahap kebolehpercayaan yang telah ditetapkan. Setelah beberapa item dikeluarkan, nilai pekali Cronbach Alpha telah mencapai tahap kebolehpercayaan yang tinggi (>0.60).

BAHAGIAN A: LATAR BELAKANG RESPONDAN

LATAR BELAKANG	KATEGORI	KUIS	
		BIL (n)	%
Jantina	Lelaki	9	60
	Perempuan	6	40
Latarbelakang Pendidikan	Sekolah Menengah Kebangsaan	3	20.0
	Maktab Rendah Sains Mara (MRSM)	2	13.3
	Sekolah Menengah Agama (SMA)	6	40.0
	Sekolah Menengah Kebangsaan Agama (SMKA)	2	13.3
	Maahad Tahfiz	1	6.7
	Lain – Lain	1	6.7
Pengalaman mempelajari ilmu Rasm	Pernah	15	100
	Tidak pernah	0	0

Jadual 2 : Latar Belakang Respondan

Jadual 2 di atas menunjukkan bahawa latar belakang profil responden yang terbahagi kepada beberapa bahagian iaitu jantina, latar belakang pendidikan, dan pengalaman mempelajari ilmu Rasm.

Keseluruhan responden yang berjumlah 15 orang adalah dari kalangan pelajar enam Diploma Tahfiz Al-Quran dan al-Qiraat yang terdiri daripada 9 orang pelajar lelaki (60%) dan 6 orang pelajar perempuan (40%) dan masing-masing mempunyai latar belakang pendidikan yang berbeza.

Responden tertinggi merupakan responden yang merupakan pelajar lepasan Sekolah Menengah Agama (SMA) iaitu seramai 6 orang (40%), diikuti dengan pelajar lepasan Sekolah Menengah Kebangsaan (SMK) seramai 3 orang (20%), Sekolah Menengah

Kebangsaan Agama (SMKA) dan Maktab Rendah Sains Mara (MRSM) masing-masing seramai 2 orang (10.7%). Hanya seorang sahaja pelajar lepasan Maahad Tahfiz (6.7).

Dari sudut pengalaman dalam mempelajari ilmu rasm, semua pelajar semester enam ini mempunyai pengalaman dalam mempelajari ilmu ini. Mereka telah mempelajari ilmu ini semasa berada di semester ke lima pengajian.

BAHAGIAN B: ANALISIS KAEDAH RASM UTHMANI

BIL	ITEM	MIN
B1	Rasm adalah suatu ilmu yang membincangkan bentuk-bentuk penulisan al-Quran	4.1
B4	Al-Hazaf adalah wajib dibaca, tetapi tidak ditulis huruf tersebut sama ada ketika memberhentikan bacaan atau menyambungkan bacaan	4.1
B6	Al-Ziyadah mesti ditulis, tetapi tidak boleh dibaca, sama ada ketika memberhentikan bacaan atau menyambungkan bacaan	3.3
B7	Penambahan alif akan berlaku selepas waw pada akhir setiap Isim Majmu' atau pada hukum Majmu'	3.9
B10	Huruf Alif ditulis dengan Wau pada kalimah yang ditekankan dan disebut berulang kali dalam al-Quran	3.2
B11	Al-Hamzah merupakan salah satu dari kaedah Rasm uthmani	3.7
B13	Bagi huruf hamzah yang berada dihujung perkataan pula, rumah hamzah bergantung kepada jenis baris pada huruf sebelum hamzah tersebut	3.5
B14	Kaedah al-Wasl dan Al-Fasl merupakan suatu kaedah yang menyambungkan dan memisahkan sesuatu huruf atau kalimah tertentu	3.7
B15	Kalimah مَنْ dan مِنْ apabila dua kalimah ini terletak bersebelahan, ianya akan sentiasa bercantum dan bersambung {ممن}	4.0
B16	Semua kalimah أَنْ yang bertemu dengan kalimah مَا selepasnya adalah bersambung (أما)	3.6
B18	Terdapat kalimah tertentu ditulis dengan huruf Ta' Maftuhah, bagi mengumpulkan bacaan qiraat Jama' dan bersendirian	3.8
	JUMLAH MIN	3.7

Jadual 3 : Kaedah Rasm Uthmani

Jadual 3 di atas menunjukkan analisis kaedah Rasm Uthmani bagi pelajar semester enam Diploma Tahfiz Al-Quran dan Al-Qiraat, IQSA. Secara keseluruhannya, jumlah analisis pengetahuan mengenai kaedah Rasm Uthmani berada di tahap yang sederhana

tinggi iaitu min sebanyak 3.7. Jika melihat secara terperinci, item B10 iaitu “Huruf Alif ditulis dengan Wau pada kalimah yang ditekankan dan disebut berulang kali dalam al-Quran” dan item B6 iaitu “Al-Ziyadah mesti ditulis, tetapi tidak boleh dibaca, sama ada ketika memberhentikan bacaan atau menyambungkan bacaan” mendapat skor paling rendah iaitu min masing-masing sebanyak 3.3 dan 3.5. Dikuti dengan item B8 iaitu “Semua kalimah أن yang bertemu dengan kalimah ما selepasnya adalah bersambung (أما)” nilai min sebanyak 3.6, B11 iaitu “Al-Hamzah merupakan salah satu dari kaedah Rasm uthmani” dan “Kaedah al-Wasl dan Al-Fasl merupakan suatu kaedah yang menyambungkan dan memisahkan sesuatu huruf atau kalimah tertentu” dengan nilai min sebanyak 3.8. Dalam bahagian ini terdapat soalan positif dan negatif. Item B3, B5, B8, B9 dan B12 ini diletakkan bagi memastikan kefahaman dan pengetahuan responden. Walaubagaimanapun, item tersebut termasuk beberapa item yang lain telah dibuang kerana didapati tidak signifikan dan mendapat nilai *alpha cronbach* yang rendah.

Hanya tiga item yang menunjukkan skor yang tinggi. iaitu item B1 “Rasm adalah suatu ilmu yang membincangkan bentuk-bentuk penulisan al-Quran” dengan nilai min 4.1, B2 “Terdapat enam kaedah Rasm Uthmani iaitu hazf, ziyadah, hamz, ibdal, maqtu’ wa mausul dan ma fi qira’atan” nilai min 4.1, dan B15 “Kalimah مَنْ dan مِّنْ apabila dua kalimah ini terletak bersebelahan, ianya akan sentiasa bercantum dan bersambung {ممن}” nilai min 4.0. Ini menjelaskan bahawa, pengetahuan Kaedah Rasm Uthmani di pelajar huffaz, masih berada ditahap yang sederhana dan sangat perlu untuk diperkembangkan.

BAHAGIAN C: ANALISIS MASALAH PEMBELAJARAN AL-QURAN RASM UTHMANI

BIL	ITEM	MIN
C1	Saya tidak faham tentang penulisan Rasm Uthmani	2.0
C2	Saya tidak pernah menggunakan al-Qur’an Rasm Uthmani ketika membaca al-Qur’an	1.6
C3	Saya tidak tahu perbezaan antara Rasm Uthmani dan Rasm Imla’i	2.5
C4	Saya tidak mampu mengamalkan semua penandaan baris dalam al-Quran dengan baik	2.0
C5	Saya tidak pernah mendapat pendedahan mendalam mengenai penulisan Rasm Uthmani didalam kelas	1.9
C6	Saya tidak berminat dalam mengetahui lebih mendalam mengenai kaedah Rasm dan Dabt al-Quran	1.4

C7	Setiap aktiviti dalam pembelajaran Rasm dan Dabt tidak dapat meningkatkan kefahaman saya.	1.7
C8	Saya tidak mendapat kepuasan yang sepenuhnya apabila selesai melakukan aktiviti dalam pembelajaran Rasm dan Dabt	1.9
C9	Saya tidak fokus semasa guru sedang mengajar	1.7
C10	Saya merasakan ilmu Rasm dan Dabt ini tidak penting untuk dipelajari	1.1
C11	Saya merasakan saya dapat membaca al-Quran dengan baik walaupun tidak mengetahui ilmu Rasm dan Dabt	2.0
C12	Saya merasakan guru di dalam kelas tidak membantu saya untuk memahami ilmu Rasm dan Dabt	1.5
C13	Bahan rujukan di perpustakaan pengajian tidak mencukupi	2.4
C14	Kedudukan persekitaran tidak membantu saya untuk saya memahami ilmu Rasm dan Dabt ini	1.8
C15	Saya tidak pernah berbincang dengan rakan mengenai ilmu Rasm dan Dabt	1.4
C16	Saya tidak pernah mencari bahan rujukan tambahan untuk menambahkan kefahaman saya terhadap ilmu Rasm dan Dabt ini	2.2
C17	Saya tidak pernah merujuk guru untuk memahami ilmu Rasm dan Dabt ini dengan lebih mendalam	1.3
C18	Saya kurang mahir Bahasa Arab, menyebabkan saya tidak dapat memahami Ilmu Rasm dan Dabt ini dengan baik	1.9
	JUMLAH MIN	1.7

Jadual 5 : Analisis Masalah Pembelajaran Al-Quran Rasm Uthmani

Berdasarkan Jadual 5 di atas, diketahui bahawa masalah pembelajaran kaedah Rasm Uthmani berada ditahap yang rendah dengan skor min 1.7 bagi pelajar semester enam Diploma Tahfiz Al-Quran dan Al-Qiraat, IQSA.

Masalah tertinggi yang diperolehi dari responden dalam Masalah Pengajaran Al-Quran Kaedah Rasm Uthmani adalah pada item C3 iaitu “Saya tidak tahu perbezaan antara Rasm Uthmani dan Rasm Imla’i” dengan skor min 2.5. Seterusnya diikuti item C13 iaitu “Bahan rujukan di perpustakaan pengajian tidak mencukupi” dengan nilai min sebanyak 2.4 dan item C16 iaitu “Saya tidak pernah mencari bahan rujukan tambahan untuk menambahkan kefahaman saya terhadap ilmu Rasm dan Dabt ini” dengan nilai min sebanyak 2.2.

Secara keseluruhan, masalah pembelajaran Kaedah Rasm Uthmani ini perlu di atasi agar pengetahuan para huffaz mengenai ilmu al-Quran menjadi mantap dan tidak berlaku sebarang masalah dalam penyampaian ilmu kepada masyarakat semasa berada di lapangan.

IMPLIKASI KAJIAN

Hasil daripada data yang telah diperoleh, didapati terdapat beberapa faktor yang perlu ditambah baik bagi membantu meningkatkan kefahaman Ilmu Rasm Al-Quran ini. Buku rujukan mengenai Rasm al-Quran diperpustakaan tempat pengajian perlu diperbanyakkan supaya para pelajar dapat merujuk pelbagai jenis kitab dan dapat mempelajari ilmu ini dengan lebih mendalam. Selain itu, tenaga pengajar juga perlu memberi pendedahan kepada para pelajar mengenai perbezaan antara Rasm Uthmani dan Rasm Imla'I supaya para pelajar jelas mengenai perbezaan penulisan Rasm Uthmani dan penulisan-penulisan yang lain serta dapat mengamalkan semua penandaan baris dalam al-Quran dengan baik. Disamping itu, penguasaan Bahasa Arab dikalangan pelajar perlu ditambah baik bagi memahami Ilmu Rasm dan Dabt ini dengan baik.

KESIMPULAN

Tuntasnya, kajian di atas telah merumuskan bahawa pengetahuan ilmu Rasm Uthmani di kalangan huffaz perlu diberi perhatian oleh pihak yang terlibat. Kurikulum yang telah disediakan perlu diambil selia terutamanya oleh pengetua dalam sesebuah institusi. Selain itu, sesuatu kurikulum juga memerlukan perubahan dari semasa ke semasa bersesuaian dengan perubahan zaman.

Dari aspek pengajaran pula adalah bergantung kepada kualiti tenaga pengajar di dalam sesebuah institusi. Dalam mewujudkan suasana pembelajaran yang berkesan, aspek pengetahuan seorang huffaz dan kandungan pedagogi perlu seiringan untuk melahirkan masyarakat yang baik. Bahkan, dalam profesion huffaz, tugas seorang huffaz bukan sahaja menyampaikan ilmu tertentu tetapi huffaz juga berperanan sebagai pendidik manusia, justeru itu para huffaz haruslah memiliki ciri-ciri profesionalisma yang menguasai ilmu-ilmu teras dan ilmu pedagogi sebagai asas kepada etika dan profesion perguruan.

Keupayaan masyarakat juga untuk menguasai pembelajaran tidak terletak kepada tanggungjawab seorang huffaz semata-mata. Secanggih mana sekali pun kaedah dan teknik yang digunakan para huffaz tidak akan berhasil sekiranya ibu bapa tidak melibatkan diri dalam memberi penekanan pendidikan terhadap anak-anak. Masyarakat

juga harus mempunyai minat yang tinggi dan berusaha dengan bersungguh-sungguh untuk menguasai ketiga-tiga bidang kurikulum ini. Jika masyarakat yang terlibat tidak bermotivasi dan kurang mengulang kaji ilmu yang dipelajari, mereka pasti tidak mencapai tahap yang sepatutnya.

RUJUKAN

- Abdul Karim Ibrahim 'Iwadh Saleh. (2006). *Al-Muthaf fi Rasm al-Mushaf*. Tanta Mesir: Dar al- Sahabah li al-Turath.
- Ahmad bin Muhammad al-Banna (1987M/1407H). *Ittihaf Fadala' al-Basyar*, tahqiq. Dr. Sya'ban Muhammad Ismail, juz. 1, cet. 1, Kaherah: Makabah Kulliyyah al-Azhar.
- Ali Muhammad Dabba'. (1999). *Samir al-Talibin Fi Rasm wa Dabt Kitab al-Mubin*. Cet1. Kaherah: Maktabah al-Azhar li Turath.
- Dr. Asyraf Muhammad Fuad Tala'at. (2003). *Safir al-'Alamin fi Idah wa Tahrir wa Tahbir Samir al-Talibin fi Rasm wa Dabt al-Kitab al-Mubin*. jilid 1. Brunei: Universiti Brunei Darus Salam.
- Mohamad Najib Abdul Ghafar (1999). *Penyelidikan Pendidikan*. Skudai: Universiti Teknologi Malaysia.
- Mohd.Majid Konting (2005). *Kaedah Penyelidikan Pendidikan*. Kuala Lumpur: Dewan Bahasa dan Pustaka.